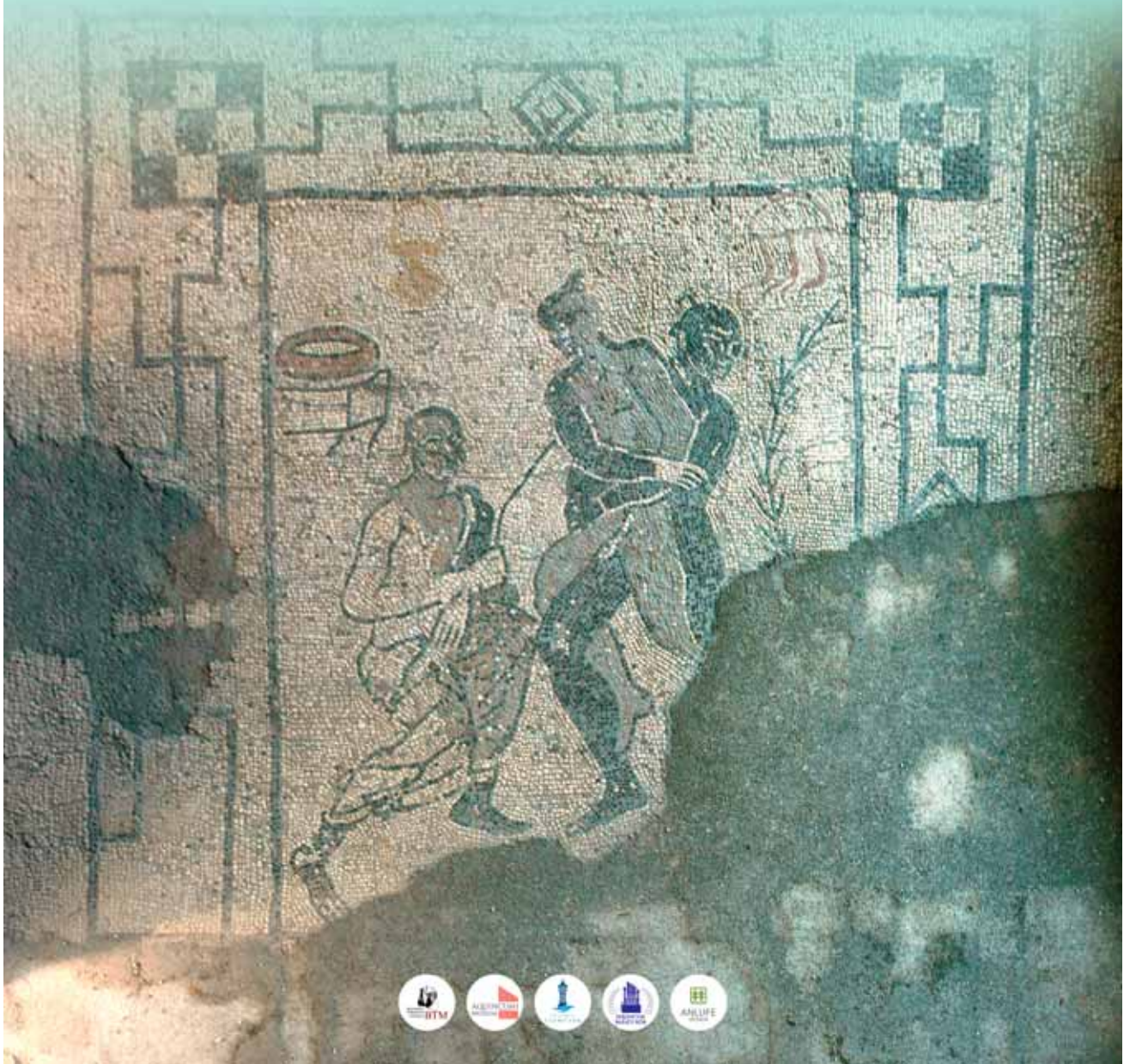




WELLNESS AZ ÓKORBAN

Fürdő kultúra Aquincumban



WELLNESS AZ ÓKORBAN – FÜRDŐKULTÚRA AQUINCUMBAN

Tárgykatalógus

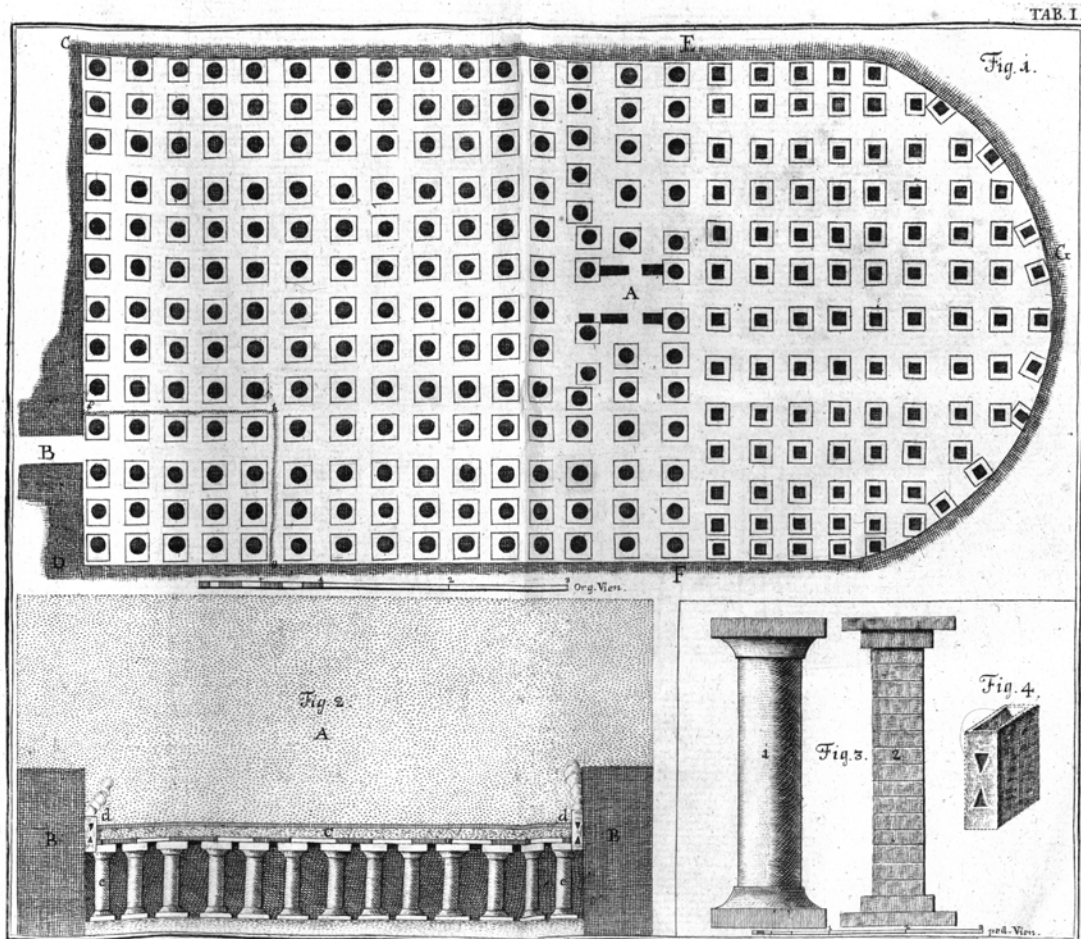
A katalógustételek írói:

B. B. T.	Budai Balogh Tibor
Cs. K.	Csontos Katalin
F. A.	Facsády Annamária
F. G.	Fényes Gabriella
H. Z.	Havas Zoltán
K. A.	Kirchhof Anita
L. G.	Lassányi Gábor
V. L.	Vass Loránt
V. P.	Vámos Péter

Kat. 1. Schönvisner István De ruderibus laconici caldariique Romani. Budae 1778
 Jelzet: Kuzsinszky Bálint könyvtár Arch. 81.

Schönvisner István tudományos igényű publikációjának metszete a mai Budapest területén legkorábban előkerült római fürdő 1778-ban feltárt részletéről.

F.G.



- Fig. 1. Intercolumnii subterranei ichnographia. A. Locus columnis vacuus inter quatuor lapidum quadrata. B. Foramen in pariete in formam arcus concameratum, & præfurnio simile, f D g h Pars fracti pavimenti superioris, qua nunc descensus infra intercolumnium patet. C E F D. Spatium, quo continentur pilæ faxæ rotundæ, quarum bases hic exprimuntur. E G F. Spatium, quo continentur pilæ quadratæ e laterculis cochilibus structæ.*
- Fig. 2. Orbographia ejusdem intercolumnii. A. Terra incumbens. BB. Parietes latericii supra pavementum undique assurgentes. C. Triplex pavimenti stratum. dd. Vaporaria testacea undique intra parietes ac pavementum interserta. ee. Series una columnarum pavimento suppositarum.*
- Fig. 3. 1. Schema pilæ rotundæ e solido faxo. 2. Schema pilæ lateritiæ.*
- Fig. 4. Forma tubuli testacei, seu vaporarii.*

Kat. 2. Forrásfoglat

Ltsz.: 64.7.117.

Lelőhely: Bp. III., Római fürdő (ma Római Strandfürdő)

Év: 1963-1964

Méret: magasság: 78 cm, legnagyobb szélesség: 103 cm, peremátmérő: 26 cm

Kor: Kr. u. 2-3. század

Irodalom:

Póczy K., Aquincum első aquaeductusa. Le premier aqueduc d'Aquincum. *Archaeologiai Értesítő* 99 (1972) 17, 2. kép, 27, 7.1 kép.

Póczy K., Közművek a római kori Magyarországon. Budapest 1980, 40–44, 19-20. ábra.

Kerámia forrásfoglat. Csonkakúp alakú, alján széles gallérral. Külső felületét két helyen vízszintesen bekarcolt hullámvonal díszítéssel látták el. Kiegészített.

V. P.

**Kat. 3. Szobor(?) töredék**

Ltsz.: 64.7.97.

Lelőhely: Bp. III., Római fürdő (ma Római Strandfürdő), a 12. és 13. kútházak közötti átjáró

Év: 1963-1964

Méret: hosszúság: 9,5 cm, szélesség: 7,2 cm

Kor: Kr. u. 2. század

Irodalom:

Póczy K., Szent kerületek Aquincum és Brigetio aquaeductusánál. Sanctuaires près des aqueducs d'Aquincum et de Brigetio. *Archaeologiai Értesítő* 107 (1980) 19, 15. kép

Szirmai K., Aquincumi bronzszobrocskák. Bronzstatuetten aus Aquincum. Budapest 1986, 8, 9. kép

Zsidi P. – Hárshegyi P. – Vámos P. (szerk.), Aquincumi látványraktár. Visual Store at Aquincum. Budapest 2009, 172, Nr. 1141.

Bronzból öntött jobb kézfej, sérült.

Cs. K.



Kat. 4. Szobor

Ltsz.: 50448

Lelőhely: Bp. III., Szentendrei út

Év: 1931

Kor: Kr. u. 3. század

Méret: magasság: 16 cm, talpméret: 4,2×4,3 cm, vastagság: 2,7 cm

Irodalom:

K. Póczy, Die Töpferwerkstätten von Aquincum. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 7 (1956) 118, Taf. XVI.12.

Póczy K., Szent kerületek Aquincum és Brigetio aquaeductusánál. Sanctuaires près des aqueducs d'Aquincum et de Brigetio. Archaeologiai Értesítő 107 (1980) 20, 16.

Zsidi P. – Hárshegyi P. – Vámos P. (szerk.), Aquincumi látványraktár. Visual Store at Aquincum. Budapest 2009, 173, Nr. 1151.

Venust ábrázoló fogadalmi szobrocska.

Cs. K.

**Kat. 5. Gyűrű**

Ltsz.: 64.2.1.

Lelőhely: Bp. III., Római fürdő (ma Római Strandfürdő), a 11. (vagy a 13.?) kútházból

Év: 1964

Kor: Kr. u. 2-3. század

Méret: legnagyobb átmérő: 2,3 cm, szélesség: 1,4 cm, vastagság: 0,4

Irodalom:

Póczy K., Aquincum első aquaeductusa. Le premier aqueduc d'Aquincum. Archaeologiai Értesítő 99 (1972) 20-21.

Zsidi P. – Hárshegyi P. – Vámos P. (szerk.), Aquincumi látványraktár. Visual Store at Aquincum. Budapest 2009, 153, Nr. 848.

R. Facsády A., Aquincumi ékszerek. Jewellery in Aquincum. Budapest 2009, 91, Nr. 3.

Két aranylemezből összeillesztett pecsétgyűrű, köve hiányzik.

Cs. K.

**Kat. 6. Agyagmécses**

Ltsz.: 64.7.17.

Lelőhely: Bp. III., Római fürdő (ma Római Strandfürdő), a 3. kútházból

Év: 1964

Kor: Kr. u. 3-4. század

Méret: hossza: 11 cm, átmérő: 7,5 cm, magasság: 2,5 cm

Irodalom:

Póczy K., Szent kerületek Aquincum és Brigetio aquaeductusánál. Sanctuaires près des aqueducs d'Aquincum et de Brigetio. Archaeologiai Értesítő 107 (1980) 21, 18. kép

Iványi XXII. típusú, szürkére égetett mécses kerek testtel, az olaj beöntésére szolgáló lyuk körül kiemelkedő gyűrűvel, nagy kanóctartó nyílással és az oldalához tapasztott kis korongfogóval.

Cs. K. – F. G.

**Kat. 7. Érem**

Ltsz.: 64.7.80.

Lelőhely: Bp. III., Római fürdő (ma Római Strandfürdő)

Év: 1964



Kor: Kr. u. 1. század
 Méret: átmérő: 2,5 cm, vastagság: 0,14 cm
 Publikálatlan

Nagyon kopott bronzérem.

Kat. 8. Érem

Itsz.: 64.7.83.
 Lelőhely: Bp. III., Római fürdő (ma Római Strandfürdő), 7. kútház
 Kor: Kr. u. 2. század
 Méret: átmérő: 3,47 cm, vastagság: 0,32 cm.
 Publikálatlan

Kopott bronzérem.



Kat. 9. Érem

gyarapodási szám: R2656/2016.
 Lelőhely: Bp. III., Római fürdő (ma Római Strandfürdő), 7. kútház
 Kor: Kr. u. 3. század második fele
 Méret: átmérő: 2,18 cm, vastagság: 0,2 cm
 Publikálatlan

Égett antoninianus.



Kat. 10. Érem

gyarapodási szám: R2657/2016.
 Lelőhely: Bp. III., Római fürdő (ma Római Strandfürdő), 7. kútház
 Kor: Kr. u. 3. század második fele
 Méret: átmérő: 2,18 cm, vastagság: 0,2 cm
 Publikálatlan

Égett antoninianus.



Kat. 11. Érem

gyarapodási szám: R2658/2016.
 Lelőhely: Bp. III., Római fürdő (ma Római Strandfürdő), 7. kútház
 Kor: Kr. u. 3. század második fele
 Méret: átmérő: 2,18 cm, vastagság: 0,2 cm
 Publikálatlan

Égett antoninianus.



F. G.

Kat. 12. Fiatal női fej (ún. Hygieia)

Ltsz.: RM 109 (a Magyar Nemzeti Múzeum 116.1887.2. leltári szám alatt iktatott műtárgyának másolata)

Lelőhely: Duna-meder (Bp. V. kerületi szakasz, Parlament környéke)

Kor: Kr. u. 2. század

Méret: magasság: 22 cm, szélesség: 21 cm, vastagság: 19,5 cm

Irodalom:

Fitz, J. (ed), Religions and Cults in Pannonia. Exhibition at Székesfehérvár, Csók István Gallery 15 May – 30 September 1996. A Szent István Király Múzeum közleményei. Bulletin du Musée Roi Saint-Étienne A. 33. Székesfehérvár 1998, 79: no. 88.

Hekler A., Márványfej és bronzmaszk a Nemzeti Múzeumban. Archaeologiai Értesítő 28 (1908) 231–235.

Kádár Z., Gyógyító istenségek tisztelete Pannóniában topográfiai adatok tükrében. Orvostörténeti Közlemények 93–96 (1981) 74.

Szirmai, K., Kaiserzeitliche Porträts in Aquincum: Katalog der Ausstellung: 6. Internationales Kolloquium über Probleme des Provinzialrömischen Kunstschaffens: 11–15. Mai 1999 Budapest. Budapest 1999, 34: Nr. 16.



Hellenisztikus ihletésű szoborfej. Arca telt, álla kerek. A tágra nyitott szemekben vésett kör jelzi a szivárványhártyát, a pupilla félhold alakú vájatként jelenik meg. Az orr nyeregrésze a homlok síkjához képest enyhén homorodik. A vastag ajkak finoman szétnyílnak, a fülek természetellenesen hátrafelé dőlnek. A hajviselet két szalag, választékok, tincselrendezések és fonatok bonyolult rendszeréből áll össze.

B. B. T.

Kat. 13. T. Iulius Mercator oltára

Ltsz.: 64.10.194.

Lelelőhely: Bp. III., Római fürdő (ma Római Strandfürdő)

Év: 1964

Kor: Kr. u. 194-250

Méret: magasság: 75 cm, szélesség: 35 cm, vastagság: 28 cm

Irodalom:

Kovács P. – Szabó Á. (szerk.), *Tituli Aquincenses I*, Budapest 2009, 42-43, Nr. 41;

L'Année Épigraphique 1982, 806

Póczy K., Szent kerületek Aquincum és Brigetio aquaeductusánál. Sanctuaires près des aqueducs d'Aquincum et de Brigetio. *Archaeologiai Értesítő* 107 (1980) 3: Nr. 4, 6: 3.1-2 kép.

T. Iulius Mercator gyógyító istenségek számára állított mészkő oltárköve 1964-ban a Római Strandfürdő területén feltárt szentélykörzet XII. és XIII. kútháza közötti, kövezett járósíntén került elő. Az oltártörzs élei töredezettek, kisebb darabok lepattantak az *abacus*ból és a párkányzatból is. Az oltártörzs feliratos mezejében apró folytonossági hiányok mellett egy hosszabb, kanyargós repedés fut a szöveg első sorától a profilált lábazati részbe.

Az oltárkő *coronájának* sarkait palmettás *akrotériumok* díszítik. A szemközti *akrotériumok* között két, egymásnak hátat fordító, kifelé csavarodó *voluta*, az oldalakon egy-egy ötszirmú rozetta kapott helyet. A *corona* felső síkjában négyszögletes, medenceszerű lemélyítést alakítottak ki.

A díszítetlen *abacus* alól többosztatú párkányzat vezet az oltártörzshöz, amelyet alulról profilált lábazat határol. A lábazat vastag *plinthus*ra támaszkodik. Az oltárkő hátoldala egyenesen levágott, szépen lesimított.

A középre zárt, hatsoros felirat a következőképpen hangzik:

*Apollini**et**Seranae (sic!)**T(itus) Iul(ius) Mer-**scator d(ecurio) c(oloniae)**v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*

Fordítás: Apollónnak és Sironának T. Iulius Mercator, a *colonia* városi tanácsának tagja fogadalmát szívesen és méltán teljesítette.

B. B. T.

Kat. 14. Falfűtés téglá (*tubus*)

Ltsz.: R 2458

Lelőhely: Bp. III., Laktanya u.

Év: 1953

Kor: Kr. u. 2. század

Méret: magasság: 33,5 cm, szélesség: 18,5×15 cm

Téglalap keresztmetszetű, falfűtéshez, meleg levegő vezetéséhez használt téglá *LEG II AD leg(ionis) II Ad(iutricis)* feliratú bélyeggel.

H. Z.

**Kat. 15. Falfűtés téglá (*tubus*) töredéke vakolattal**

Ltsz.: 1.7.14.2.

Lelőhely: Aquincum polgárváros, Nyugati fürdő

Év: 1977

Kor: Kr. u. 2-3. század

Méret: magasság: 27,5 cm; szélesség vakolattal együtt: 23 cm; vastagság vakolattal együtt 6,5 cm

Téglalap keresztmetszetű, a meleg levegő vezetéséhez használt téglá töredéke a falat borító vakolat töredékével.

F. G.



A hypocaustum rendszer működését bemutató installáció:



Készítéséhez a következő eredeti régészeti leleteket használtuk fel:

Stukkófríz töredékei a polgárvárosi nagy közfürdőből. Az eredeti darabok régebbi bemutatás során több más lelőhelyű töredékekkel együtt egy betonnal kitöltött tálcába lettek beágyazva. Az eredeti darabokról másolat készült, az installációban ezt használtuk fel. A másolat kifestésére az eredeti darabon nem maradt nyom, az a Római Birodalomban máshol előforduló párhuzamok alapján történt.

Kat. 16. A stukkófríz eredeti töredékének leírása (a kiállításon nem szerepel):

Leltári szám: nem kivehető

Lelőhely: Aquincum polgárváros, Nagy Közfürdő

Év: 1881

Kor: római kor

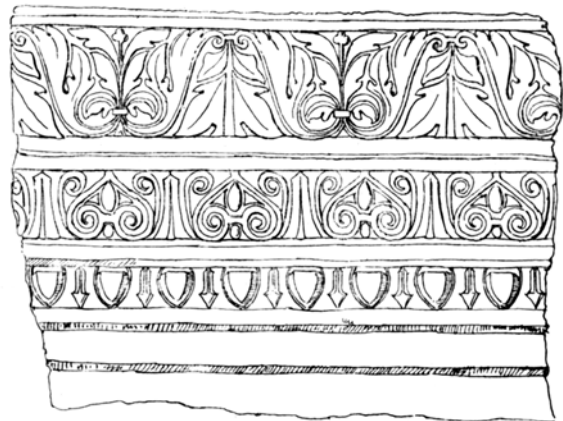
Méret: az 1. töredék magassága 44 cm; szélessége: 23 cm; a 2. töredék magassága 10 cm; szélessége 14 cm; a 3. töredék magassága 15 cm; szélessége 14 cm. A töredékek vastagsága a beágyazás miatt nem mérhető.

Irodalom:

Hampel J., A papföldi közfürdő. Budapest Régiségei 2 (1890) 51-74, 67, 70, I. ábra 13.

Zsidi P., Az aquincumi polgárváros. Vezető az Aquincumi Múzeum romkertjében. Aquincumi zsebkönyvek 1. Budapest, 2006, 66.

Többsoros stukkópárkány, felső sorában két léctag közötti sávban akantusz minta ismétlődik. A középső sávban lefelé fordított szív alak sora következik volutaszerűen csavarodó ívekkel, amelyet felfelé ívelődő, szintén volutaszerűen csavarodó inda egészít ki két oldalon. Az alsó sort tojásléc minta díszíti, amely alatt két lécsor zárja a stukkófrízt. A stukkóminta pecsétlővel készült.



K. A.

Az installációt díszítő falfestmény inspirációját a Helytartói palotából előkerült és a kiállításon is bemutatott freskötöredék adta. Leírása a 23-25. katalógusszámok alatt található.

Kat. 17. Hypocaustum-oszlop téglák. Az installációhoz az eredeti darabok kerültek felhasználásra:

Ltsz.: 2015.1.2.1-36.

Lelőhely: ismeretlen

Év: ismeretlen

Kor: Kr. u. 4. század

Méret: 21×21×6 cm

36 darab téglá, amelyekből a lebegő padlót tartó *hypocaustum* oszlopok vannak felépítve.

H. Z.

Kat. 18. Later bipedalis. Az eredeti darab került az installációhoz felhasználásra.

Ltsz.: 2015.1.1.1.

Lelőhely: Bp. III., Ladik u. 7-11.

Év: 2006

Kor: Kr. u. 2-3. század

Méret: 53×53×5 cm

Két láb széles téglá fűtőtér lefedéséhez.

H. Z.

Kat. 19. Tubusok (falfűtés téglák)

Ltsz.: 2003.32.796; 2003.32.797; 2015.1.5.1; 2015.1.6.1; 2015.1.7.1; 2015.1.8.1.

Lelőhely: Bp. III., Hajógyári-sziget, helytartói palota

Év: 1941-1951

Kor: Kr. u. 2-3. század

Méret: 23-26×19,5×11 cm

6 db falfűtés téglá (*tubus*). Bélyegek: CHO, CHOR, COHA

H. Z.

Kat. 20. Párkánycserép (*antefixum*)

Ltsz.: 54093

Lelőhely: Aquincum polgárváros, Északi közfürdő(?)

Év: ismeretlen

Kor: római kor

Méret: magasság: 22,5 cm; szélesség: 16,5 cm

Irodalom:

Zsidi P. (szerk.), Istenek, katonák, polgárok Aquincumban. Kiállítási vezető. Budapest 1995, 25. kat. sz.

Zsidi P., Az aquincumi polgárváros. Vezető az Aquincumi Múzeum romkertjében. Aquincumi zsebkönyvek 1. Budapest, 2006, 59.



Tragikus maszkot ábrázoló párkánycserép.

H. Z.

Kat. 21. Rozetta

Ltsz.: 31899

Lelőhely: Aquincum polgárváros

Év: 1881

Kor: római kor

Méret: magasság: 10 cm, átmérő: 14 cm

Irodalom:

Kuzsinszky B., Az építkezés Aquincumban. Budapest Régiségei 4 (1892) 99.

Zsidi P., Az aquincumi polgárváros. Vezető az Aquincumi Múzeum romkertjében. Aquincumi zsebkönyvek 1. Budapest, 2006, 66.

A virágfejet formázó mésző épületdísz a nagy közfürdő *apodyterium*ában került elő a 19. századi feltárások során. Szélei töredezetek, hiányosak.

A rozetta kerek alapból indulva tölcésesen szélesedik. Oldalait hat vastag, kétosztatú szíromlevél alkotja. Az összeboruló ivarleveleket tíz, csonkakúpot formázó, felfelé szűkülő és legömbölyített fejben végződő barázda alkotja. A barázdafejek által körülzárt mezőt félgömb tölti ki.

B. B. T.

Kat. 22. Stukkófríz töredéke

Ltsz.: 65891

Lelőhely: Aquincum

Év: ismeretlen

Kor: római kor

Méret: magasság: 16 cm; szélesség: 17 cm; vastagság: 2 cm.

Publikálatlan

Többsoros stukkópárkány, felső, kiemelkedő sorában lefelé fordított lótusz minta váltakozik kerek, bimbókat imitáló motívumokkal. Az alatta lévő sávban hullámzó szőlőfürtökkel és szőlőlevelekkel díszített szőlőinda közt nagyobb rozetták helyezkednek el. A stukkóminták pecsétlővel készültek, amelyek lenyomata jól kivehető az alsó sávban. A töredék alján egy lekerekített lépcső részlete vehető még ki.



K. A.

Kat. 23-25. Falfestménytöredékek**Kat. 23.**

Ltsz.: 53.5.1226.

Lelőhely: Bp. III., Hajógyári-sziget, helytartói palota

Év: 1951

Kor: Kr. u. 2. század?

Méret: a bal láb töredéke: 11×13 cm, a jobb láb töredéke: 9×8 cm

Irodalom:

Sz. Póczy K., Az aquincumi helytartói palota falfestészete. Die Wandmalerei des Statthalterpalastes von Aquincum. Budapest Régiségei 18 (1958) 103-148, 114, 136, 15. kép

Türkizkék alapszínű falfestménytöredék két összeillő darabja. A töredékeken jobb lábát kecsesen előrenyújtó, lebegő és talán táncoló női alak alsó részlete, két lába vehető ki, amelyet közel bokáig érő rózsaszínes és fehér ruha redői alá rejtettek.

Kat. 24.

Ltsz: 53.5.1224.

Lelőhely: Bp. III., Hajógyári-sziget, helytartói palota, 3. helyiség

Év: 1951

Kor: Kr. u. 2. század?

Méret: 7×9 cm

Irodalom:

Sz. Póczy K., Az aquincumi helytartói palota falfestészete. Die Wandmalerei des Statthalterpalastes von Aquincum. Budapest Régiségei 18 (1958) 103-148, 113-114, 136, 14. kép

Türkizkék alapon ruhátlan férfialak lágyékrészének részlete két összeillő falfestménytöredéken. Az okkersárga szín árnyalataival megfestett, vöröses kontúrral hangsúlyozott figura bal oldala mentén talán az alak bal keze és kezében tartott eszköz vagy istenségre utaló attribútum (?) részlete jelenik meg.

Kat. 25.

Ltsz: 53.5.1227.

Lelőhely: Bp. III., Hajógyári-sziget, helytartói palota, 3. helyiség

Év: 1951

Kor: Kr. u. 2. század?

Méret: 8×5 cm

Irodalom:

Sz. Póczy K., Az aquincumi helytartói palota falfestészete. Die Wandmalerei des Statthalterpalastes von Aquincum. Budapest Régiségei 18 (1958) 103-148, 112, 114, 136, 12. kép

Türkizkék alapon női alak jobb vállának, felkarjának és mellkasának részlete, vörös viselettel (*stola*) és a felkaron karkötővel látható.

K. A.

Kat. 26. Nyolcszögletű padlótéglák

Ltsz.: 2015.1.3.1-39.

Leőhely: ismeretlen

Év: ismeretlen

Kor: Kr. u. 2-3. század

Méret: 7,5×7,5×6 cm

39 darab nyolcszögletű padlótégla.

H. Z.

Kat. 27. Négyzethasáb alakú padlótéglák

Ltsz.: 2015.1.4.1-29.

Leőhely: ismeretlen

Év: ismeretlen

Kor: Kr. u. 2-3. század

Méret: 2,5×2,5×6 cm

29 darab négyzethasáb alakú padlótégla.

H. Z.

Kat. 28-29. Két ólom vízvezetékcső Aquincumból

Gyarapodási szám: R2653/2015

Lelőhely: Bp. III., Hajógyári-sziget, helytartói palota, a fürdőszárny déli oldalánál

Év: 1952

Kor: Kr. u. 2. század

Anyaga: ólom

Méret: hosszúság: 246 cm, átmérő: 8 cm

Publikálatlan

Gyarapodási szám: R2654/2015

Lelőhely: Aquincum

Év: ismeretlen

Kor: római kor

Anyaga: ólom

Méret: hosszúság: 241 cm, átmérő: 8 cm

Publikálatlan

Két, ólomlemezről hajlított, csepp alakú keresztmetszetű vízvezetékcső.

F. G.

Kat. 30. Olajtartó vasedény

Gyapardási szám: R 2647/2015 (ideiglenes ltsz.: 97.18.2070.40.)

Lelőhely: Bp. III., Bécsi út 48-50.

Év: 1998

Kor: római kor

Anyaga: vas

Méret: magasság: 11 cm, hasél átmérő: 12 cm, vastagság: 0.3 cm, peremátmérő: 4.5 cm.

Publikálatlan

Enyhén lapított gömbtestű, kissé domború, egyenetlen aljú vasedény, amelyet valószínűleg a fürdőzésnél használt olaj tárolására és szállítására használtak. Hengeres nyaka keskeny, flaskaszerű, kiszélesedő töredékes pereme rézsűsen kihajlik. A kovácsolt vasedényt a többi hasonló edényhez hasonlóan valószínűleg két gömbtest összeforrasztásából hozták létre. A fürdőolaj szállítására használt, birodalomszerte ritkaságszámba menő vasedényeket általában az edény nyakára vagy fülére erősített láncsal rögzítették a fürdőzésnél használt fürdőkészlethez.



V. L.

Kat. 31-39. Falfestménytöredékek a Királyfürdőnél feltárt katonai fürdő *caldarium*ából:



Kat. 31.

Ltsz: 60.1.451.

Lelőhely: Bp. II., Fő u. 84. (Királyfürdő, római fürdő, a medence padozatáról)

Év: 1958

Kor: Kr. u. 1-3. század

Méret: 10,8×9,6×3 cm; 7,2×5,5×2,3cm; 9,3×7,2×2,8cm

Irodalom:

Kaba M., Római kori épületmaradványok a Király fürdőnél. Römerzeitliche Gebäudereste beim Király-Bad. Budapest Régiségei 20 (1963) 259-298, 276, Kat. 92, 97., 23. kép 8, 11, 13 és 25. kép 3, 7, 11.

Fehér alapon zöld növényi minta kerekded és íves levélkéekkel. A növényi ornamentika mentén vékony, fekete csíkkal határolt, sárga felület indítása látható.

Kat. 32.

Ltsz: 60.1.452.

Lelőhely: Királyfürdő, római fürdő, a medence padozatáról

Év: 1958

Kor: Kr. u.1-3. század

Méret: 14,3×10,5×2,3 cm

Irodalom:

Kaba M., Római kori épületmaradványok a Király fürdőnél. Römerzeitliche Gebäudereste beim Király-Bad. Budapest Régiségei 20 (1963) 259-298, 276, Kat. 98., 24. kép 11 és 25. kép 25.

Fehér alapon okkersárga színű, oldalfalat díszítő falfestmény töredékes latin felirattal. A felirattól négy betű maradt meg részben vagy egészben. Az első töredékes, talán I, a második M, a harmadik P, a negyedik szintén töredékes. A felirat felett vörös sáv részlete vehető ki.

Kat. 33.

Ltsz.: 60.1.443.

Lelőhely: Bp. II., Fő u. 84. (Királyfürdő, római fürdő, a medence padozatáról)

Év:1958

Kor: Kr. u. 1-3. század

Méret: 5,8×7,8×3,8cm, 14,5×11,7×4cm

Irodalom:

Kaba M., Római kori épületmaradványok a Király fürdőnél. Römerzeitliche Gebäudereste beim Király-Bad. Budapest Régiségei 20 (1963) 259-298, Kat. 79., 23. kép 15, 16 és 25. kép 21, 22.

Az azonos kompozícióhoz tartozó, mennyezetet díszítő, két töredéken fehér alapon ívelődő, vörös motívumból indított, okkersárga, hosszúkás levéldíszítés, feltehetően tapétaminta részlete vehető ki. A töredékek hátoldalán a lécekből összeállított mennyezet lenyomata jól látható.

Kat. 34.

Ltsz.: 60.1.32.

Lelőhely: Bp. II., Fő u. 84. (Királyfürdő, római fürdő, a medence padozatáról)

Év: 1958

Kor: Kr. u. 1-3. század

Méret: 11×6,2×2,5 cm; 8×6 cm, 2×4,2 cm (13-14. Méret)

Irodalom:

Kaba M., Római kori épületmaradványok a Király fürdőnél. Römerzeitliche Gebäudereste beim Király-Bad. Budapest Régiségei 20 (1963) 259-298, 24. kép 7, 9.

Két, fehér alapon, vörös és sárga ívekkel, talán nagyobb levelekkel díszített mennyezeti falfestmény, amely valószínűleg összetartozik a 60.1.443. leltári számú töredékekkel.

Kat. 35.

Ltsz.: 60.1.450-451.

Lelőhely: Bp. II., Fő u. 84. (Királyfürdő, római fürdő, a medence padozatáról)

Év: 1958

Kor: Kr. u. 1-3. század

Méret: 11×10,8×3 cm; 9×6,2×2,7 cm; 10×8×2,3 cm; 9,4×8,2×2,2 cm; 13,4×8,5×2,8 cm

Irodalom:

Kaba M., Római kori épületmaradványok a Király fürdőnél. Römerzeitliche Gebäudereste beim Király-Bad. Budapest Régiségei 20 (1963) 259-298, 276, Kat. 88-97., 23. kép 1, 2, 14 és 25. kép 2, 5.; 23. kép 3, 5, 7, 11, 12, 17 és 25. kép 3, 7, 8, 9, 11.

Fehér alapon zöld növényi ornamentikával díszített falfestménytöredékek vörös, sárga szegélyű vörös és kívül kék, belül vörös szirmú virágmintákkal. Valószínűleg összefüggnek az előzőekben bemutatott 60.1.451. leltári számú töredékekkel. Feltehetően egy korábbi falfestmény átfestésekor készült, azaz egy kifestési 2. periódushoz tartozik.

Kat. 36.

Ltsz.: 60.1.453.

Lelőhely: Bp. II., Fő u. 84. (Királyfürdő, római fürdő, a medence padozatáról)

Év: 1958

Kor: Kr. u. 1-3. század

Méret: 14×14,8×5cm

Irodalom:

Kaba M., Római kori épületmaradványok a Király fürdőnél. Römerzeitliche Gebäudereste beim Király-Bad. Budapest Régiségei 20 (1963) 259-298, 276, Kat. 99., 24. kép 15 és 25. kép 20.

Fehér alapon, körző segítségével kiserkesztett, vörös kerek motívum, feltehetően tapétaminta részlete, közepén kékes szirmú rozettával. A vörös köríven kívül egy újabb festetlen ívet alakítottak ki, szintén körző segítségével. Ettől a külső

körívtől távolodva négy fekete, egyre kisebb pöttyöt, kiegészítő díszítőelemet ábrázoltak. A töredék feltehetően tapétamintával díszített, boltíves mennyezet részét képezte.

Kat. 37.

Ltsz.: 60.1.441(?)

Lelőhely: Bp. II., Fő u. 84. (Királyfürdő, római fürdő, a medence padozatáról)

Év: 1958

Kor: Kr. u. 1-3. század

Méret: 9,3×9,3×3,2cm

Irodalom:

Kaba M., Római kori épületmaradványok a Király fürdőnél. Römerzeitliche Gebäudereste beim Király-Bad. Budapest Régiségei 20 (1963) 259-298, 24. kép 12.

Falfestménytöredék fehér alapon kék, ívelődő díszítéssel. A kék részlet belső oldala mentén okkersárga vékony csík jelzi a minta határát. Zöld színnel megfestett, feltehetően növényi ornamentika picike részlete vehető ki még a töredéken. Esetleg ívelődő mennyezet részlete.

Kat. 38.

Ltsz.: 60.1.448/b

Lelőhely: Bp. II., Fő u. 84. (Királyfürdő, római fürdő, a medence padozatáról)

Év: 1958

Kor: Kr. u. 1-3. század

Méret: 7,5×6×2,5cm

Irodalom:

Kaba M., Római kori épületmaradványok a Király fürdőnél. Römerzeitliche Gebäudereste beim Király-Bad. Budapest Régiségei 20 (1963) 259-298, 266., Kat. 86., 24. kép 1 és 25. kép 15.

A fehér vékony kontúrral határolt, kerek, kék festésű motívumból sugárszerűen vékonyabb sárga csíkokat indítottak, amelyek között a felületet vörösre festették. A feltehetően nagyméretű rozettát mintázó töredék ún. tapétaminta részét képezte. A kék kerek motívum közepén körző lenyomata figyelhető meg. Valószínűleg mennyezeti festés része.

Kat. 39.

Ltsz.: 60.1.445-446.

Lelőhely: Bp. II., Fő u. 84. (Királyfürdő, római fürdő, a medence padozatáról)

Év: 1958

Kor: Kr. u. 1-3. század

Méret: 17×11×3,4cm; 6,4×4,5×2 cm; 5,8×4,8×2,3 cm; 8×5×2,3 cm

Irodalom:

Kaba M., Római kori épületmaradványok a Király fürdőnél. Römerzeitliche Gebäudereste beim Király-Bad. Budapest Régiségei 20 (1963) 259-298, 266., Kat. 81-82., 24. kép 13 és 25. kép 12; 24. kép 2, 3, 4 és 25. kép 18, 19.

Fehér alapon, oldalfalat díszítő, szürkésbarnás dupla keretmotívum sarok és oldaltöredékei, belül ismétlődő, háromszögű vagy cseppet formázó motívummal. A keretminta sarkának helyét egy hosszú, átlósan a vakolatba bekarcolt vonal segítségével, még a minta megfestése előtt előre meghatározták. A jelenleg ismert saroknál egy nagyobb, két irányba hajló, kék szirmú virágot ábrázoltak, amelynek közepét vörös alapon vékony fehér csíkokkal díszítették. Valószínűleg egy 2. periódusú falfestmény töredéke, azaz egy korábbi falfestményre vitték fel annak felülfestésével.

K. A.

Kat. 40. A Thermae Maiores újjáépítési felirata

Ltsz.: 81.7.40.

Lelőhely: Florianigasse (Flórián utca) 420. (ma: Bp. III., Flórián tér)

Év: 1849

Kor: Kr. u. 268. június 30.

Méret: magasság: 136 cm, szélesség: 66 cm, vastagság: 52 cm

Irodalom:

CIL III 3525

CIL III 10492

ILS 2457

L'Année Épigraphique 1944, 85

L'Année Épigraphique 1956, 7

L'Année Épigraphique 1993, 1310

Kovács P. – Szabó Á. (cura), *Tituli Aquincenses I*, Budapest 2009, 17-18, Nr. 12b

Alföldi A., *Aquincumi adalék a Kr. u. 268. év történetéhez. Eine neue Angabe zur Geschichte des Jahres 268 aus Aquincum*. Budapest Régiségei 13 (1943) 35–39, 489–491.

Colin, J., *L'inscription des thermes de la II^e légion à Aquincum-Budapest*. L'Antiquité Classique 24 (1955) 438–441.

Desjardins, E. – Römer, F., *Monuments épigraphiques du Musée National Hongrois*. Budapest 1873, 89: no. 181.

Fitz, J., *Die Verwaltung Pannoniens in der Römerzeit III*. Budapest 1994, 1050–1051: Nr. 689.2, 1071–1072: Nr. 703.

Kaba M., *Thermae Maiores Legionis II Adiutricis*. Monumenta Historica Budapestinensia 7. Budapest 1991, 11, 82, 98: 9. kép

Kaba, M., *Thermae maiores in Aquincum*. Budapest Régiségei 34 (2001) 135, 140: Abb.5.

Kovács P. (szerk.), *Fontes Pannoniae antiquae ab A. D. CCXXXV usque ad A. CCLXXXIV*. Az ókori Pannonia forrásai Kr. u. 235 és 284 között. Fontes Pannoniae Antiquae 5. Budapest 2008, 129–131: Nr. 37, 173–174.

Páur I., *Huszonöt kiadatlan pannoniai latin felirat*. Archaeologiai Közlemények 1 (1859) 221: no. X.

A mészkő oltárkövet 1849-ben pinceépítés során emelték ki Vihnalek Antal hentesmester Florianigasse (Flórián utca) 420. szám alatti házának falából. A *corona* bal oldali, elülső sarka letört. Az *abacus* és az oltártörzs élei töredezetek, a profilált párkányzat, valamint a lábazat is kisebb sérüléseket szenvedett. A feliratos mező síkjáról elnagyoltan levésték az eredeti szöveget, de a felület lesimítása elmaradt. Az egyenetlen felületre vésett újabb felirat kopott, olvasását az eredeti szövegmaradványok mellett a feliratos mezőben tatóngó kisebb-nagyobb folytonossági hiányok is nehezítik.

Az oltár vízszintesen kettéosztott *coronájának* sarkait sima felületű, félköríves *akrotérionok* díszítik. Az *akrotérionok* közötti mezők kitöltetlenül maradtak. Az egyszerű *abacus* alatt kétosztatú, profilált párkányzat húzódik. A háromosztatú lábazat vastag *plinthusra* támaszkodik. Az oltár hátulja kidolgozatlan, egyenetlenül levést.

Az oltártörzs elülső síkjára az eredeti, szakrális tartalmú szöveg többé-kevésbé sikeres eltávolítása után 12 soros építési felirat került.

A palimpszeszt oltárkö későbbi felirata a következőképpen hangzik:

Thermas maiores

leg(ionis) II Adi(utricis) Claudianae

magno tempore in-

[te]rmissas et destitutas

⁵r[e]tractatis porticibus

adiitibusque [pri]us refeci[t]

exhiberi inde [inc]episse

militib(us) [iuss]it [pri]die Kal(endas) Iuli(as)

praes[id]e [pr(ovincia)e e(gregio)] v(iro) Clemen(tio) Silvi(o)

¹⁰et cura Aur(eli) Frontini pra-

ef(ecti) leg(ionis) eiusdem Pater-

no II et Mariniano co(n)s(ulibus)

Alföldi András fordításában:

„A Claudius császár nevét viselő, 'segítő' melléknevű második *legio* melegfürdőit, melyek hosszú időn át használaton kívül voltak és el voltak hagyatva, az oszlopcsarnokok és bejáratok rendbehozásával újjáalakította előbb, majd elrendelte, hogy június 30.-án kezdjék meg a katonák rendelkezésére bocsátani, a 'kiváló férfi' rangcímű Clementius Silvius előljárósága és Aurelius Frontinusnak, a nevezett *legio praefectus*-parancsnokának felügyelete alatt, Paternus második és Marinianus konzulsága idején.”

B. B. T.

Kat. 41. Maszkszerű építészeti dísz

Ltsz.: 64.11.162.

Lelőhely: ismeretlen

Kor: római kor

Méret: magasság: 22 cm, szélesség: 18 cm, vastagság: 14,5 cm

Irodalom:

K. Szirmai, Kaiserzeitliche Porträts in Aquincum: Katalog der Ausstellung: 6. Internationales Kolloquium über Probleme des Provinzialrömischen Kunstschaffens: 11–15. Mai 1999 Budapest. Budapest 1999, 67: Nr. 47.



A homokkőből faragott köemlék 1964 óta szerepel az Aquincumi Múzeum kőtári nyilvántartásában. Előkerülésének időpontja és körülményei ismeretlenek. Felülete helyenként kopott, élei enyhén töredezettek. A homlok közepén fúrt lyuk, hátsó síkjában kónikus mélyedés látható.

Férfiarc teljes szakállal. A maszkszerű fej hátsó síkja egyenesre vágott, alja homorú. Az arc lapos, széles. A túlhangsúlyozott szemhéjak közötti szűk tér javát a markánsan kifaragott szivárványhártya tölti ki. Az orr enyhén szélesedik, az előreugró vastag ajkakat arcszörzet keretezi. A szakáll anyagszerűségét stilizált, a szörzet hullámzását alig érzékeltető, jobbra függőleges irányítású barázdálás fejezi ki. A homlokra boruló, kopott tárgy eredetileg koszorút formázhatott.

A fül nélküli férfiarc enyhén hátradőlve, lentről néz fölfelé. A kőfej a széles, nagy tömegű szakáll homorú kiképzésű, alsó síkjával támaszkodott ahhoz az építményhez (kúthoz?), amelynek díszítését képezte. A homlok közepi átfúrás – eredeti állapotában talán a homlokon viselt tárgy díszítményébe rejtve – a rögzítés céljára szolgált.

B. B. T.

Kat. 42. Mozaiktöredék

ltsz. nélkül

Lelőhely: Bp. III., Hajógyári-sziget, helytartói palota

Év: ismeretlen

Kor: Kr. u. 2-3. század

Méret: 20×19 cm

Fekete bazaltkockákból és fehér mészkőkockákból álló geometrikus díszítésű mozaik töredéke.



F. G.

Kat. 43. Vakarókés (*strigilis*)

Ltsz.: 86.2.270

Lelőhely: Bp. III., Flórián tér; 2-3. sz.-i legiotábor fürdője, Thermae Maiores

Év: 1981-84

Kor: Kr. u. 2-3. század

Méret: hosszúság: 24 cm, szélesség: 1,8 cm, a kaparó penge szélessége: 2,7 cm

Irodalom:

Kaba M., *Thermae Maiores Legionis II Adiutricis. Monumenta Historica Budapestinensia 7.* Budapest 1991, 155, 96. képZsidi P. – E. Csontos K. (szerk.), *Antik orvoslás és Pannonia. Ancient Medicine and Pannonia.* Budapest 2006, 13, Nr. 121.Zsidi P. – Hárshgyi P. – Vámos P. (szerk.), *Aquincumi látványraktár. Visual Store at Aquincum.* Budapest 2009, 150, Nr. 800. további irodalommal

Bronz vakarókés, feje és fogója bordás díszítésű. Az ókori tisztálkodás fontos eszköze, a fürdőfelszerelés része. Az ívelt kanálrésszel vakarták le a testre tapadt olajos izzadságot, piszkot. A rómaiak gyakran karikára fűzve, olajtartó flaskával és nyeles csészével együtt vitték magukkal a fürdőbe. Ha volt, nem is egyet, hanem többet. Aquincumból eddig három *strigilis* került elő, az itt bemutatott példány a legio nagy fürdőjéből származik.

Cs. K. – F. G.

**Kat. 44. Csipesz**

Ltsz.: 54.17.112.

Lelőhely: Bp. III., Raktár u. 1-3.

Év: 1954

Kor: római kor

Méret: hosszúság: 6,7 cm; a penge szélessége: 0,7 cm

Irodalom:

Zsidi P. – E. Csontos K. (szerk.), *Antik orvoslás és Pannonia. Ancient Medicine and Pannonia.* Budapest 2006, 13, Nr. 130.

Bronz szőrscsipesz.

Cs. K.

**Kat. 45. Borotva**

Ltsz.: 2007.26.1.

Lelőhely: Bp. III., Hunor u. 24–26.

Év: 2007

Kor: Kr. u. 2-3. század

Méret: hosszúság: 4,6 cm, szélesség: 4,2 cm, vastagság: 0,2 cm

Irodalom:

Kirchhof A., *Bp. III. ker., Hunor u. 24-26. Aquincumi Füzetek 14 (2008) 183, 6. kép*Zsidi P. – Hárshgyi P. – Vámos P. (szerk.), *Aquincumi látványraktár. Visual Store at Aquincum.* Budapest 2009, 150, Nr. 793.

Borotva griff alakú bronz fogója, a vas penge korrodált nyomával.

Cs. K.



Kat. 46. Balsamarium

Ltsz.: 94.6.3767. = R 2031

Lelőhely: Bp. II., Bécsi út 25. – Lajos u. 24. – Sajka u. 4.

Év: 1993

Kor: Kr. u. 3. század első fele

Méret: magassága az akasztóval: 12,6 cm, átmérő: 7,5×4,8 c

Irodalom:

R. Facsády A., Antropomorf bronz „balsamarium” Aquincumból. A bronze anthropomorphic „balsamarium” from Aquincum. *Archaeologiai Értesítő* 139 (2014) 157-169.

R. Facsády A., Szoboredény vagy edényszobor? (Kat. 14). In: *Műtárgymesék. Fővárosi régészeti értékeink másként. Időszaki kiállítás a BTM Aquincumi Múzeumában 2012. szeptember 14. és 2013. szeptember 29. között.*

<http://www.aquincum.hu/wp-content/uploads/2015/09/KATAL%C3%93GUS-M%C5%B1t%C3%A1rgymes%C3%A9k.pdf>

Fiatal férfit ábrázoló büsztt formájú edény. Alját külön hozzáillesztett, már töredékessé vált, a büsztnél vékonyabb bronzlap fedi. A fej a törzshöz viszonyítva enyhén elfordulva balra dől. Az arc kerek, a száj vonalához képest a bal szem és a szemöldök a jobb szemnél alacsonyabban van. A szemgolyót és az íriszt ezüst fólia borítja, a pupilla mélyített, berakása azonban hiányzik. A szemhéj kissé ráhúzódik a szemgolyóra, ezáltal a szemek „fennakadt” pillantásúvá váltak. Az orr egyenes, nincs ornyereg, a száján aranyozás maradt meg. Frizurája közepén elválasztott, merev, fejhez simuló, az arcvonásokkal éles ellentétben inkább negroid jellegű. A fejtetőn kerek lyuk van, amelyet zsanérral záródó kerek bronz lap fed. Mellette két, kör átmetszetű, 6 mm vastag huzalból ovális formára hajlított akasztó látható, az egyik kiegészítés. Viselete a mellkason átvett, a bal vállon kerek fibulával összetűzött *nebris*, a jobb váll fedetlen. Az ifjú nyakában bulla van, ami vékony láncszemekből álló nyakláncra lóg. Háton a nyakláncot a tarkón a haj eltakarja.



F. A.

Kat. 47. Fésű

Ltsz.: 97.2.1020.11. (ideiglenes szám)

Lelőhely: Bp. I., Szalag u. 19.

Év: 1997

Kor: Kr. u. 1. század

Méret: hosszúság: 10,9 cm, szélesség: 5,5 cm, vastagság 1 cm

Irodalom:

Facsády, A. – Zsidi, P. (eds.): *Romains de Hongrie. I^{er}-V^e siècles après J.-C. Exposition produite par le Département du Rhône, Musée de la Civilisation gallo-romaine de Lyon, en collaboration avec le Musée Historique de Budapest dans le cadre de la "Saison hongroise en France". Musée de la Civilisation gallo-romaine, Lyon, décembre 2001 – mai 2002. Lyon–Paris 2001, 117, fig. 254.*

Hable T. – Bertin P., Gazdag római nő sírja a Szalag utcában. The grave of a wealthy Roman woman on Szalag Street. *Aquincumi Füzetek* 4 (1998) 22, 2. kép

T. Bíró M. – Choyke A. – Vass L. – Vecsey Á., *Aquincumi csonttárgyak. Bone objects in Aquincum. Budapest 2012., 94, Nr. 173.*



Elefántcsontból készült kétoldalú fésű.

Cs. K.

Kat. 48. Mécses

Ltsz.: 50462

Lelőhely: Aquincum, Gázgyár

Év: ismeretlen

Kor: Kr. u. 1-2. század

Méret: hosszúság: 8,5; átmérő: 6,5 cm; magasság: 2,8 cm

Loeschcke I/C típusú volutás-reliefes mécses. A mécses orra széles, két oldalán volutákkal díszített, válla két koncentrikus körrel tagolt, teteje (*discusa*) konkáv és egy lófej díszíti.

Cs. K. – F. G.

**Kat. 49. Csont illatszeres készlet**

Ltsz.: 2007.3.24-31.

Lelőhely: Bp. III., Graphisoft Park

Év: 2007

Kor: Kr. u. 2. század második felétől

Méret: teljes szélesség: 9,2 cm; magasság: 6,3 cm

Irodalom:

T. Bíró M. – Choyke A. – Vass L. – Vecsey Á., Aquincumi csonttárgyak. Bone objects in Aquincum. Budapest 2012, 97-98, Nr. 193.

Lassányi G., Előzetes jelentés az aquincumi polgárváros keleti (gázgyári) temetőjében 2007-ben végzett feltárásokról. Preliminary report on the excavations conducted in the eastern (Gas Factory) cemetery of the Aquincum Civil Town in 2007. Aquincumi Füzetek 14 (2008) 68, 6. kép

Lassányi G., Ötrészes illatszeres készlet (Kat. 60.). In: Spakli, ecset, lézerszkennér. Időszaki kiállítás a BTM Aquincumi Múzeumában 2015. április 17. – október 31. között.

http://www.aquincum.hu/wp-content/uploads/2015/07/KATAL%C3%93GUS_spakli_ecset_lezerszkennér.pdf

Öt esztergált csonthenger vonalas díszítéssel, illetve esztergált tégelyfedőkkel, amelyeket szintén vésett koncentrikus körök díszítenek.

Cs. K.

**Kat. 50. Illatszeres üveg**

Ltsz.: 50585

Lelőhely: Aquincum, Aranyhegyi-patak menti temető

Év: ismeretlen

Kor: Kr. u. 1. század – 3. század első fele.

Év: ismeretlen

Méret: magasság: 12,3 cm, talpátmérő: 6 cm, peremátmérő: 2,2 cm

Kónikus illatszeres üveg hosszú, hengeres nyakkal. Barkóczi 87. típus.

Cs. K.



Kat. 51. Illatszeres üveg

Ltsz.: 50604

Lelőhely: Aquincum, Aranyhegyi-patak menti temető

Év: ismeretlen

Kor: Kr. u. 2-3. század

Méret: magasság: 9,5 cm, talpátmérő: 5,2 cm; peremátmérő: 3,6 cm

Nyomott gömbtestű illatszeres üveg, hosszú, hengeres nyakkal. Barkóczi 89. forma.

Cs. K.

**Kat. 52. Illatszeres üveg**

Ltsz.: 2003.3.5.

Lelőhely: Bp. III., Bécsi út 130.

Év: 2003

Kor: Kr. u. 2-3. század

Méret: magasság: 13,8 cm, peremátmérő: 1,7 cm

Hosszúakás, ovális testű, benyomott falú, lekerekített aljú, hosszú, hengeres nyakú illatszeres üveg. Barkóczi 95 forma.

Cs. K.

**Kat. 53. Illatszeres üveg**

Ltsz.: 2003.16.1.

Lelőhely: Bp. III., Bécsi út 70., szórt hamvas sírból

Év: 2003

Kor: Kr. u. 2. század

Méret: magasság: 7,5 cm; legnagyobb átmérő: 6,5 cm; peremátmérő: 2,3 cm

Irodalom:

Hable T., Második századi sírok a katonaváros nyugati temetőjéből. Second century graves from the western cemetery of the Military Town. Aquincumi Füzetek 10 (2004) 2. kép g, 3. kép g, 19.

Alacsony, kónikus testű hengeres nyakú illatszeres üveg kis talpgyűrűvel.

Cs. K.

**Kat. 54. Alabastron**

Ltsz.: 50555

Lelőhely: Bp. III., Gázgyár (gázgyári fazekastelep)

Év: 1907-1913 között

Kor: római kor

Méret: magasság: 19,5 cm, peremátmérő: 6 cm, talpátmérő: kb. 6,2 cm (nagy része kiegészített), hasátmérő: 9,7 cm

Irodalom:

Kuzsinszky B., A gázgyári római fazekastelep Aquincumban. Budapest Régiségei 11 (1932) 379.

Zsidi P. – E. Csontos K. (szerk.), Antik orvoslás és Pannonia. Ancient Medicine and Pannonia. Budapest 2006, 5, Nr. 48.

Sréter K., Palackba zárt történelem (Kat. 17). In: Műtárgymesék. Fővárosi régészeti értékeink másként. Időszaki kiállítás a BTM Aquincumi Múzeumában 2012. szeptember 14. és 2013. szeptember 29. között.

<http://www.aquincum.hu/wp-content/uploads/2015/09/KATAL%C3%93GUS-M%C5%B1t%C3%A1rgymes%C3%A9k.pdf>

Sárgásbarna színű, hengeres testű, alul kihasasodó *alabastron*. Esztergált, pereme tányérszerűen lecsiszolt, alja enyhén gömbölyded. Oldalán a kőzetre jellemző gyűrűszerű mintázat látható. Anyaga kristályos mészkő. Feltehetően illatszer tárolására szolgált.

Cs. K.

Kat. 55. Tükör

Ltsz.: 51316

Lelőhely: Aquincum

Év: ismeretlen

Kor: római kor

Méret: átmérő: 8,5 cm

Irodalom:

Zsidi P. – E. Csontos K. (szerk.), *Antik orvoslás és Pannonia. Ancient Medicine and Pannonia*. Budapest 2006, 13, Nr. 132.



Kerek, ólomból készült, növényi motívumokkal díszített tükörkeret.

Cs. K.

Kat. 56. Ráspoly

Ltsz.: 40200

Lelőhely: Aquincum

Év: ismeretlen

Kor: római kor

Méret: hosszúság: 8,4 cm; szélesség: 1 cm

Irodalom:

Zsidi P. – E. Csontos K. (szerk.), *Antik orvoslás és Pannonia. Ancient Medicine and Pannonia*. Budapest 2006, 13, Nr. 125.



Vas körömreszelő.

Cs. K.

Kat. 57. Dobókocka

Ltsz.: 54.1.384.

Lelőhely: Bp. III., Laktanya u. 31.

Év: 1953

Kor: Kr. u. 2. század

Méret: 1,1×1×1,2 cm

Irodalom:

T. Bíró M. – Choyke A. – Vass L. – Vecsey Á., *Aquincumi csonttárgyak. Bone objects in Aquincum*. Budapest 2012, 110, Nr. 288.



Kettős pontkörös kocka.

Cs. K.

Kat. 58. Dobókocka

Ltsz.: 56.77.11.

Lelőhely: Bp. III., Szellő u. 18.

Év: ismeretlen

Kor: Kr. u. 2-3. század

Méret: 1,2×1,2×0,9 cm

Irodalom:

T. Bíró M. – Choyke A. – Vass L. – Vecsey Á., Aquincumi csonttárgyak. Bone objects in Aquincum. Budapest 2012, 109, Nr. 283.

A kocka számértékeit szimpla, egyszeri pontkörrel rajzolt vésettél jelölték. Felülete egyenes és szabályosan elhelyezett értékjelzőkkel készült.

Cs. K.

**Kat. 59. Dobókocka**

Ltsz.: 56.169.2.

Lelőhely: Bp. III., Kerék u. 65.

Év: 1934

Kor: Kr. u. 2-3. század

Méret: 1×1×1 cm

Irodalom:

T. Bíró M. – Choyke A. – Vass L. – Vecsey Á., Aquincumi csonttárgyak. Bone objects in Aquincum. Budapest 2012, 110, Nr. 284.

Szimpla pontkörös számlapú csont kocka.

Cs. K.

**Kat. 60. Dobókocka**

Ltsz.: 86.7.20.

Lelőhely: Bp. III., Bécsi út 166, 79. sír (Aquincum canabae, nyugati temető)

Év: 1985

Kor: Kr. u. 2. század közepe

Méret: 1,5×1,3×1,2 cm

Irodalom:

T. Bíró M. – Choyke A. – Vass L. – Vecsey Á., Aquincumi csonttárgyak. Bone objects in Aquincum. Budapest 2012, 110, Nr. 287.

Szabálytalan alakú, pontkörös, félkész kocka.

Cs. K.

**Kat. 61. Játékkorong**

Ltsz.: 55.28.45.

Lelőhely: Aquincum polgárváros

Év: 1943

Kor: római kor

Méret: átmérő: 1,9 cm, vastagság 0,3 cm

Irodalom:

T. Bíró M. – Choyke A. – Vass L. – Vecsey Á., Aquincumi csonttárgyak. Bone objects in Aquincum. Budapest 2012, 122, Nr. 508.

Sima és koncentrikus körökkel díszített korong.



Cs. K.

Kat. 62. Játékkorong

Ltsz.: 55.28.46.

Lelőhely: Aquincum polgárváros

Év: 1943

Kor: római kor

Méret: átmérő: 2 cm, vastagság 0,3 cm

Irodalom:

T. Bíró M. – Choyke A. – Vass L. – Vecsey Á., Aquincumi csonttárgyak. Bone objects in Aquincum. Budapest 2012, 122, Nr. 509.

Sima és koncentrikus körökkel díszített korong.

Cs. K.

Kat. 63. Játékkorong

Ltsz.: 55.28.47.

Lelőhely: Aquincum polgárváros

Év: 1943

Kor: római kor

Méret: átmérő: 2 cm, vastagság 0,3 cm

Irodalom:

T. Bíró M. – Choyke A. – Vass L. – Vecsey Á., Aquincumi csonttárgyak. Bone objects in Aquincum. Budapest 2012, 123, Nr. 546.

Sima és koncentrikus körökkel díszített korong.

Cs. K.

Kat. 64. Játékkorong

Ltsz.: 55.47.6.A

Lelőhely: Aquincum polgárváros

Év: ismeretlen

Kor: római kor

Méret: átmérő: 2 cm

Irodalom:

T. Bíró M. – Choyke A. – Vass L. – Vecsey Á., Aquincumi csonttárgyak. Bone objects in Aquincum. Budapest 2012, 121, Nr. 547.

Koncentrikus körökkel díszített korong.

Cs. K.

Kat. 65. Játékkorong

Ltsz.: 55.47.6.B

Lelőhely: Aquincum polgárváros

Év: ismeretlen

Kor: római kor

Méret: átmérő: 2 cm

Irodalom:

T. Bíró M. – Choyke A. – Vass L. – Vecsey Á., Aquincumi csonttárgyak. Bone objects in Aquincum. Budapest 2012, 121, Nr. 548.



Koncentrikus körökkel díszített korong.

Cs. K.

Kat. 66. Játékkorong

Ltsz.: 56.185.201.

Lelőhely: Bp. III., Bécsi út 98.

Év: 1941?

Kor: római kor

Méret: átmérő: 1,8 cm, vastagság: 0,3 cm

Irodalom:

T. Bíró M. – Choyke A. – Vass L. – Vecsey Á., Aquincumi csonttárgyak. Bone objects in Aquincum. Budapest 2012, 123, Nr. 553.



Koncentrikus körökkel díszített korong.

Cs. K.

Kat. 67. Játékkorong

Ltsz.: 69.16.87.

Lelőhely: Bp. III., Zápor u. 60-70.

Év: 1968

Kor: Kr. u. 3. század második fele

Méret: átmérő: 1,8 cm, vastagság: 0,3 cm

Irodalom:

T. Bíró M. – Choyke A. – Vass L. – Vecsey Á., Aquincumi csonttárgyak. Bone objects in Aquincum. Budapest 2012, 112, Nr. 322.



Fogaskerékmintával és koncentrikus körökkel díszített korong.

Cs. K.

Kat. 68. Mosdókád

Ltsz.: 2001.17.144.

Leleőhely: Bp. III., Kiscelli u. 75.

Év: 2001

Kor: Kr.u. 1. század vége – 2. század eleje

Méret: magasság: 15 cm, hosszúság: 57,5 cm,
szélesség: 44 cm

Publikálatlan

Ovális kerámiakád töredéke. Horizontális peremének felső részén sekély barázda fut körbe. Két hosszanti oldalán közepén, a peremet egy kissé kiszélesítve, egy-egy ívelt, fogószerű részt alakítottak ki. Kiegészített.

V. P.



Kat. 69. Kanál (*ligula*)

Ltsz.: 57.51.185.

Leleőhely: Bp. XI., Albertfalva

Év: 1949

Kor: római kor

Méret: hosszúság: 11,3 cm, fejtámerő: 1,9 cm

Irodalom:

T. Bíró M. – Choyke A. – Vass L. – Vecsey Á., Aquincumi csonttárgyak. Bone objects in Aquincum. Budapest 2012, 101, Nr. 216.

Ovális, egy darabból faragott csont *ligula*.

Cs. K.

**Kat. 70. Kanál (*cochlearia*)**

Ltsz.: 60.12.82.

Leleőhely: Bp. III., Bogdáni út

Év: 1956

Kor: Kr. u. 4. század?

Méret: hosszúság: 10,6 cm, fejtámerő: 2,3 cm

Irodalom:

T. Bíró M. – Choyke A. – Vass L. – Vecsey Á., Aquincumi csonttárgyak. Bone objects in Aquincum. Budapest 2012, 101, Nr. 209.

Kör alakú kanál, a nyél a kanálfej alá nyúlik. Erősen kopott.

Cs. K.

**Kat. 71. Mérleg**

Ltsz.: R 2646/2015

Leleőhely: Aquincum

Év: ismeretlen

Kor: római kor

Méret: hosszúság: 20,5 cm

Csuklós szerkezetű, kétkarú bronz mérleg.

Cs. K.

**Kat. 72. Sebtisztító**

Ltsz.: 50297

Leleőhely: Aquincum

Év: ismeretlen

Kor: római kor

Méret: hosszúság: 9,9 cm; a nyél szélessége: 1,2 cm

Irodalom:

Zsidi P. – E. Csontos K. (szerk.), Antik orvoslás és Pannonia. Ancient Medicine and Pannonia. Budapest 2006, 11, Nr. 108.

Lapos testű sebtisztító, feje madáralakban végződik.

Cs. K.



Kat. 73. Szike

Ltsz.: 50303

Lelőhely: Aquincum

Év: ismeretlen

Méret: hosszúság: 11,9 cm; a penge szélessége: 1,5 cm

Kor: római kor

Irodalom:

Korbuly Gy., Aquincum orvosi emlékei. Die ärztlichen Denkmäler von Aquincum. Dissertationes Pannonicae Musei Nationalis Hungarici, Ser. I.3. Budapest 1934, 23-24, 9/2. kép

Babérlevél alakú bronz szike nyolcszögű nyéllel.

Cs. K.

**Kat. 74. Kanál**

Ltsz.: 50311

Lelőhely: Aquincum

Év: ismeretlen

Kor: római kor

Méret: hosszúság: 15,7 cm; a merítőfej hosszúsága: 4,5 cm

Bronz kanál körteformájú merítőfejjel.

Cs. K.

**Kat. 75. Kanál**

Ltsz.: 50885

Lelőhely: Aquincum, Gázgyár

Év: ismeretlen

Kor: római kor

Méret: hosszúság: 11,5 cm; a kanál fejének szélessége: 2,8 cm

Irodalom:

Korbuly Gy., Aquincum orvosi emlékei. Die ärztlichen Denkmäler von Aquincum. Dissertationes Pannonicae Musei Nationalis Hungarici, Ser. I.3. Budapest 1934, 22, 9/1. kép

Zsidi P. – E. Csontos K. (szerk.), Antik orvoslás és Pannonia. Ancient Medicine and Pannonia. Budapest 2006, 12 Nr. 118.

Kerek fejű bronz kanál.

Cs. K.

**Kat. 76. Kanál**

Ltsz.: 50924

Lelőhely: Aquincum

Év: ismeretlen

Kor: római kor

Méret: hosszúság: 15,5 cm, a kanál fejének szélessége: 1,5 cm

Irodalom:

Zsidi P. – E. Csontos K. (szerk.), Antik orvoslás és Pannonia. Ancient Medicine and Pannonia. Budapest 2006, 12, Nr. 119.

Hosszúkás merítőfejű bronz kanál.

Cs. K.



Kat. 77. Köpölyöző edény

Ltsz.: 50305

Lelőhely: Aquincum polgárváros (a Nagy Közfürdő déli traktusából vagy az Északi közfürdőből?)

Év: 1882-1884 vagy 1889

Kor: Kr. u. 2-3. század

Méret: peremátmérő: 3,5 cm, talpátmérő: 2,8 cm, magasság: 4 cm

Irodalom:

Korbuly Gy., Aquincum orvosi emlékei. Die ärztlichen Denkmäler von Aquincum. Dissertationes Pannonicae Musei Nationalis Hungarici, Ser. I.3. Budapest 1934, 22, 9. ábra 17.

Kuzsinszky B., Az aquincumi ásatások, 1882-84 és 1889. Budapest Régiségei 2 (1890) 143, I. t. 4.

Zsidi P. – E. Csontos K. (szerk.), Antik orvoslás és Pannonia. Ancient Medicine and Pannonia. Budapest 2006, 11, Nr. 102.

Zsidi P. – Hárshgyi P. – Vámos P. (szerk.), Aquincumi látványraktár. Visual Store at Aquincum. Budapest 2009, 105, Nr. 796.



Bronz köpölyöző edényke, oldalán koncentrikus körökkel. A köpölyözés során a köpölyözőt felmelegítették, majd a beteg csupaszbőrére helyezték. A köpölyözőben a lehülés során vákuum keletkezett, amely a testből a vért kiszívta, a vérkeringést serkentette.

Cs. K. – F. G.

Kat. 78. Orvosi szelence

Ltsz.: 50313

Lelőhely: Aquincum

Év: ismeretlen

Kor: Kr. u. 2. század

Méret: hosszúság: 12,8 cm, szélesség: 7 cm, magasság: 2 cm

Irodalom:

Korbuly Gy., Aquincum orvosi emlékei. Die ärztlichen Denkmäler von Aquincum. Dissertationes Pannonicae Musei Nationalis Hungarici, Ser. I.3. Budapest 1934, 25, 10. kép

Zsidi P., Orvoslás Aquincumban. Időszak kiállítás az Aquincumi Múzeumban. 2004. május 22 – október 31.

Medical practice in Aquincum. Temporary exhibition of the Aquincum Museum. 22 May – 31 October 2004. Budapest 2004, 22, Nr. 5.

Zsidi P. – E. Csontos K. (szerk.), Antik orvoslás és Pannonia. Ancient Medicine and Pannonia. Budapest 2006, 5, Nr. 49.



Vékony bronzlemezről hajlított szelence, öt rekeszsel, amelyeket kis fogantyúval ellátott zsanéros fedelek zárnak. A fedeleket kihúzható, lezárható lemez fedi.

Cs. K.

Kat. 79. Gemma Aesculapius alakjával

Ltsz.: 2013.11.92.1.

Lelőhely: Aquincum polgárváros nyugati része

Év: 2013

Kor: Kr. u. 2-3. század

Méret: hosszúság: 1,6 cm



Anyaga: karneol
Publikálatlan

Apró, ovális, csiszolt gemma, előlapján Aesculapius, a gyógyító istenség ábrázolásával. Az álló szakállas istenalak jobbra néz, ruhája bal vállán átvetve, jobbával kígyós botra támaszkodik. Hátoldala sima.

L. G.

Kat. 80. Telesphorus szoborbázisa

Ltsz.: 64.10.98.

Lelőhely: Bp. III., Szentlélek tér

Év: 1941

Kor: Kr. u. 2. század utolsó harmada

Méret: magasság: 41 cm, szélesség: 18 cm, vastagság: 19 cm

Irodalom:

Kovács P. – Szabó Á. (szerk.), *Tituli Aquincenses I*, Budapest 2009, 320-321, Nr. 361

L'Année Épigraphique 1955, 13.

Szilágyi J., Az aquincumi helyőrség csapattestei. *Tanulmányok Budapest Múltjából* 9 (1941) 240-241, 45. kép, 47. kép.

Szilágyi J., Az Aquincumi Múzeum kutatásai és gyarapodása az 1936-1942. évek folyamán. *Budapest Régiségei* 13 (1943) 354, 29. kép.

Zsidi P. – Hárshegyi P. – Vámos P. (szerk.), *Aquincumi látványraktár*. Visual Store at Aquincum. Budapest 2009, 149, Nr. 782.

A vörös márványból készült szoborbázis 1941 áprilisában került elő a Szentlélek téren, a legiotábortól keletre. Kopott, több helyütt repedezett. A *corona* teteje, az *abacus* szemből nézeti bal sarka és a *plinthus* alja töredezett.

A bázis *coronáját* három gyűrű alkotja, a legfelső közepén még látható a későbbiekben elveszett istenszobor rögzítésére szolgáló csap lyukának alja. Az egyszerű, díszítetlen *abacus* alatt kétosztatú, profilált párkányzatot alakítottak ki. A feliratos mezőt alulról a párkányzat tükörképe formált lábazat zárja le, amely vastag *plinthuson* nyugszik. A hátoldal egyenesre vágott, lesímitatlan. A bázis két oldalának közepén, az *abacus* és a *corona* alsó gyűrűjének találkozásánál 13 mm széles, négyzetes átmetszetű, a bázis belseje felé lejtő csaplyukat alakítottak ki.

A Telesphorusnak szóló ajánlás így hangzik:

Telespho^{ro}

sacrum

T(itus) Fl(avius) Priscus

vet(eranus) leg(ionis) IIII Fl(aviae)

⁵ ex opt(ione) val(etudinarii)

d(ono) d(edit)

Szilágyi János fordításában:

„Telesphorusnak szentelve ajándékkul adta Titus Flavius Priscus, a legió IV. Flavia kiszolgált katonája, a katonai kórház volt gondnoka.”

B. B. T.

